

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POŠKOZENÝ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Autor práce: Anežka Zakostelecká

Studijní obor: Bezpečnostně právní studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ZAKOSTELECKÁ, A. *Poškozený v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2018. s. 63 Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: náhrada škody, oběť, poškozený, práva poškozeného, trestní řízení,

Bakalářská práce analyzuje poškozeného v trestním řízení. První část je teoretická, kde se v první kapitole zaměřím na vymezení pojmu dle současné právní úpravy a objasnění rozdílu s obětí. V následující kapitole jsou podrobně rozebrána práva poškozeného, která má během řízení před soudem a jsou rozdělena na ta, která má každý poškozený a ta, která má poškozený s nárokem na náhradu škody, také je zde zmíněna problematika zastoupení poškozeného. Další kapitola se zabývá adhezním řízením a zejména nárokem na náhradu škody. Poslední kapitolou teoretické části jsou odklony v trestním řízení se zaměřením na postavení poškozeného.

Druhou částí práce je část výzkumná, která se skládá ze tří částí. V první z nich jsem navštívila sedm trestních řízení a zaměřila jsem se na osobu poškozeného a jeho práva. V druhé části jsem se dotazovala metodou řízeného rozhovoru předsedy senátu Okresního soudu v Českých Budějovicích a státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích na řadu otázek, které měly objasnit postavení a práva poškozeného s důrazem na potvrzení či vyvrácení poznatků, které jsem nabyla psaním teoretické části práce. Poslední kapitolou praktické části jsou návrhy právní úpravy *de lege ferenda*, které by mohly posílit postavení poškozeného v trestním řízení.

ABSTRACT

ZAKOSTELECKÁ, A. *The Offended Party in a Criminal Case: Bachelor thesis*.
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2018. p. 63
Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: criminal case, indemnity, the offended party, rights of the offended party, victim

This bachelor thesis analysis the offended party in a criminal case. The first part is a theoretical and in the first chapter I focus on delimitation of the term according to the current law and the clarification the differences between an offended party in a criminal case and a victim. In the next chapter I examine in detail the rights of the offended party and they are divided by the aspect if the offended party is able to claim the compensation for the harm that was caused to him/her or if is not. In this chapter is also explained the substitution of the offended party. The second last chapter is dedicated to the adhesion proceedings and the indemnity. The last theoretical chapter is focused on the diversion in a criminal proceeding.

The second part of the thesis is a research divided into three parts. The first one is based on seven trial I attended, where I focused on the offended party and his/her rights. In the second part I questioned a judge and an attorney general, and I ascertained position and rights of the offended party with the emphasis on confirmation or refutation of knowledge I gained from writing the theoretical part of this thesis. The last chapter contains suggestions and amendments of rights that, at least in my opinion, can strengthen the position of the offended party in a criminal case.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Vymezení pojmu poškozeného a oběti v trestním řízení	11
2.1 Vymezení pojmu poškozeného de lege lata	11
2.2 Nárok na náhradu škody	13
3 Práva a postavení poškozeného v trestním řízení	14
3.1 Práva náležející všem poškozeným	14
3.1.1 Právo být poučen o svých právech.....	14
3.1.2 Právo vzdát se svých procesních práv.....	15
3.1.3 Právo činit návrhy dokazování.....	15
3.1.4 Právo nahlížet do spisů.....	15
3.1.5 Právo zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání.....	16
3.1.6 Právo vyjádřit se k věci v závěrečné řeči	16
3.1.7 Právo nechat se zastupovat zmocněncem	17
3.1.8 Právo vyjádřit souhlas či nesouhlas s trestním stíháním.....	17
3.1.9 Právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.....	19
3.1.10 Právo poškozeného podat podnět k dohledu nad státním zástupcem	19
3.2 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody	20
3.2.1 Právo uplatnit nárok na náhradu škody.....	20
3.2.2 Právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného	20
3.2.3 Právo učinit návrh na rozhodnutí o poskytnutí právní pomoci poskytované bezplatně nebo za sníženou odměnu	21
3.2.4 Právo napadnout odvoláním rozsudek pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení	21
3.3 Zastoupení poškozeného	22
3.3.1 Zastoupení opatrovníkem.....	22

3.3.2	Zastoupení zmocněncem	22
4	Adhezní řízení	24
4.1	Uplatnění nároku na náhradu škody	25
4.2	Rozhodování o náhradě škody	25
4.3	Přiznání nároku na náhradu škody	27
5	Postavení poškozeného v odklonech.....	28
5.1	Odklony	28
5.1.1	Podmíněné zastavení trestního stíhání	29
5.1.2	Narovnání.....	29
5.1.3	Trestní příkaz	30
5.1.4	Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání	30
5.1.5	Odstoupení od trestního stíhání mladistvého	31
5.2	Dohoda o vině a trestu	32
	Závěr k teoretické části	33
6	Výzkumná část	34
6.1	Pozorování.....	34
6.1.1	Výstupy z jednotlivých jednání.....	35
6.1.2	Závěr k pozorování	38
6.2	Rozhovory	40
6.2.1	Jednotlivé rozhovory	40
6.2.2	Závěr k rozhovorům.....	43
6.3	Návrhy právní úpravy de lege ferenda	45
6.3.1	Právo poškozeného podat opravný prostředek proti trestnímu příkazu	45
6.3.2	Zavedení soukromé žaloby v trestním řízení	46
	Závěr	48
	Seznam použitých zdrojů	51
	Seznam zkratk	53
	Přílohy	54

Úvod

Téma poškozený v trestním řízení jsem si vybrala zejména proto, že jsem během mé praxe, kterou jsem dvakrát absolvovala na Okresním soudě v Českých Budějovicích, zaznamenala, že práva a postavení poškozeného jsou často zastíněny stranou obviněného. Z tohoto důvodu jsem chtěla tuto problematiku prostudovat do hloubky a zejména zjistit, zda má strana poškozeného dostatečná práva a silné postavení v trestním řízení.

Cílem mé práce je analyzovat problematiku práv a postavení poškozeného v trestním řízení, zjistit hlavní rozdíly mezi osobou poškozeného a obětí, a zároveň, v případě nalezení nedostatečnosti právní úpravy, navrhnout úpravu legislativy *de lege ferenda*.

První část je teoretická, kde se v první kapitole zaměřuji na vymezení pojmu poškozeného *de lege lata*, vysvětlím hlavní rozdíl mezi obětí a poškozeným a také popíšu problematiku náhrady škody.

Druhá kapitola je stěžejní, protože jsou zde podrobně analyzována práva poškozeného, které má v trestním řízení. Tato jsou rozdělena dle kritéria, zda je má každý poškozený nebo pouze ten, který má nárok na náhradu škody. V neposlední řadě je zde vysvětlena problematika zastoupení poškozeného.

Třetí kapitola se zabývá adhezním řízením. Je zde objasněna definice adhezního řízení, jeho průběh a výhody. Zejména je zde rozebrána náhrada škody, jak uplatnění nároku na náhradu škody, tak následné rozhodování o náhradě škody, stejně i následné přiznání nároku na náhradu škody.

Poslední kapitola teoretické části je věnována odklonům od klasického trestního řízení, je zde vysvětlena základní problematika, následně jsou popsány jednotlivé odklony se zaměřením na postavení poškozeného.

Praktická část je rozdělena do třech úseků. První kapitolou je pozorování, kdy jsem navštívila hlavní líčení sedmi jednání na Okresním soudě v Českých Budějovicích a změřila jsem se na práva poškozených, zda o nich jsou dostatečně poučováni a do jaké míry jich využívají. V závěru k této části je vyhodnocena míra využití práv a celkově chování poškozených v jednáních před soudem.

Druhá kapitola praktické části jsou dva rozhovory, jeden byl proveden s předsedou senátu Okresního soudu v Českých Budějovicích a druhý se státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích. V závěru jsou oba rozhovory vyhodnoceny a výstupy z nich okomentovány.

Práci uzavírá poslední kapitola praktické části, která je dedikována návrhům právní úpravy *de lege ferenda*, protože nedostatečná právní úpravu jsem shledala zejména v nemožnosti poškozeného podat opravný prostředek proti trestnímu příkazu a zároveň uvažuji nad zavedením soukromé žaloby v trestním právu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem mé práce je zejména analýza postavení a práv poškozeného v trestním řízení, v případě zjištění nedostatečných práv navrhnu právní úpravu *de lege ferenda*. Dalším cílem je zjištění základních rozdílů mezi osobou poškozeného a obětí.

Během své praxe, kterou jsem absolvovala na Okresním soudu v Č. Budějovicích, kde její náplní bylo pozorování soudních jednání, jsem se setkala s rozličnými typy poškozených, proto chci analyzovat tento problém podrobněji. V některých případech byla strana poškozeného zastíněna obhajobou a osobou obžalovaného, proto se zaměřím na práva a postavení poškozeného, abych následně komparovala empirické poznatky ze soudních jednání s teoretickými, které získám pomocí této práce.

Výstupem mé práce budou návrhy právní úpravy *de lege ferenda*, které jsou současně jejím hlavním cílem. Jedná se o práci výzkumnou. Použiji techniku zúčastněného pozorování na soudních jednáních, kde se zaměřím na dodržování práv poškozeného a chování strany obžalovaného (nebo obhájce) vůči její osobě, případně reakce předsedy senátu a jeho řešení situace. A také užiji techniku řízených rozhovorů s Orgány činnými v trestním řízení, kde budu zjišťovat pohled na práva poškozeného v trestním řízení.

Práce bude analyzovat problematiku poškozeného a následně by měla pomoci jejímu pochopení, protože do postavení poškozeného se může dostat kdokoli, a ne vždy je právní vědomí dostatečné, abychom si byli našich práv vědomi. Práce rozšiřuje poznatky získané studiem trestního práva.

Zastoupení literatury zabývající se výhradně problematikou poškozeného v trestním řízení není mnoho, avšak knih obecně pojednávajících o trestním právu procesním je dostatek. Bohužel cizojazyčná literatura u nás téměř dostupná není.

2 Vymezení pojmu poškozeného a oběti v trestním řízení

*Poškozeným v trestním řízení je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.*¹ Poškozeným může být fyzická osoba, právnická osoba i stát. Z hlediska náhrady škody se však vždy bere v úvahu pouze osoba fyzická. Poškozený musí být vždy rozdílnou osobou od osoby obviněného.²

Poškozený a oběť se často zaměňují, pojem *oběť* je používán zejména kriminalisty a kriminology a jedná se o mnohem širší pojem, než je poškozený. Obětí trestného činu se rozumí nejen osoba, které byla v přímé souvislosti se spáchaným trestným činem způsobena újma, ale i osoby jim blízké, kterým byly způsobeny následky (psychické, emocionální, byla jim omezena základní práva atd.). Také je sem zahrnován pojem sekundární viktimizace, který zahrnuje zejména nepříjemnosti a výdaje osob, kterých se týká následné trestní řízení, a jsou je povinny snášet.³ Pojem oběť je používán v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“ nebo „ZOTČ“), kde je v § 2 odst. 2 uvedena její definice. Jedná se o fyzickou osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma či se na její úkor pachatel obohatil.⁴ Obětí může být pouze osoba fyzická právě z důvodu sekundární viktimizace.⁵

2.1 Vymezení pojmu poškozeného de lege lata

Ublížení na zdraví je definováno dle § 122 odst. 1 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) a tímto se rozumí stav, který znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného, a který vyžaduje lékařského ošetření. Tento stav znesnadňuje obvyklé činnosti, které by byl poškozený za normálních okolností schopen vykonávat či má jiné negativní dopady na jeho každodenní život i v případě, že nezanechá trvalé následky.

---

¹ *Trestní předpisy: redakční uzávěrka.* Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. str. 136.

² ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PÚRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví.* V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. str. 73

³ IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné I.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. str. 240-243

⁴ GRŮVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie.* 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. str. 112

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou.* Praha: Leges, 2013. Komentátor. str. 25

Poškozeným tímto způsobem je nejen ten, komu bylo trestným činem takto ublíženo, ale i ten, vůči komu byl spáchán jiný trestný čin a v souvislosti s ním došlo k ublížení na zdraví. S fyzickou újmou na zdraví bývá spojována i psychická újma, která je však v praxi složitější k posouzení. Tyto problémy nastávají v zjištění mechanismu vzniku, příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a vzniklým následkem a zejména v prokázání úmyslu.

Ve smyslu § 43 odst. 1 zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním ve změně pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „TŘ“) se jako poškozený rozumí i ten, komu byla způsobena majetková škoda. Pro poškozeného u tohoto typu újmy je zásadní možnost uplatnění nároku na náhradu škody, kterou je v adhezním řízení možno uznat pouze u škody majetkové. Posuzuje se pouze skutečná škoda, která trestným činem vznikla a lze ji vyjádřit v penězích. Jedná se o škody, které vznikly poškozením věci nebo úplnou ztrátou majetku. Také lze žádat o náhradu nákladů za léčení nebo také odškodnění svého druhu, jako protihodnota za např. bolestné či náhrada za ztížení společenského postavení ve smyslu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“). Jedná se vždy o škody, které lze odčinit uvedením v původní stav nebo peněžitou náhradou. Za majetkovou škodu je označováno i zanedbání povinné výživy při naplnění všech znaků trestného činu dle § 196 TZ.

Nemajetková újma je dle § 43 odst. 1 TŘ škodlivý zásah do práv a zájmů subjektu chráněného zákonem. Tímto zásahem nevzniká konkrétní škoda a bývá zapříčiněn zejména trestnými činy proti lidské důstojnosti a jedná se o trestný čin znásilnění (dle § 185 TZ), sexuální nátlak (§ 187 TZ), trestné činy narušující soužití lidí (§ 352 až § 356 TZ) či trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (§ 323 až § 351 TZ). Také lze za nemajetkovou újmu označit neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 TZ), porušení autorského práva (§270 TZ) a trestné činy proti osobní svobodě (omezování osobní svobody dle § 171 TZ či vydírání § 175 TZ). Také se sem řadí trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ)⁶, týrání svěřené osoby (§ 198 TZ) a ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ).⁷

---

⁶ Avšak pouze v případech, kdy dlužné výživné není předmětem majetkové škody

⁷ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 86-89

2.2 Nárok na náhradu škody

Platná právní úprava rozlišuje dva typy poškozených, podle toho, zda mají nebo nemají nárok na náhradu škody. Za poškozeného, který právo na náhradu škody nemá je považován ten, kdo se cítí být trestným činem poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena pachatelem nebo její vznik není v příčinné souvislosti s daným trestným činem. Takovýto poškozený však stále má právo na návrh na doplnění dokazování (během přípravného řízení, hlavního líčení nebo veřejného zasedání o odvolání); nahlížet do spisů (kromě protokolu o hlasování) a činit z nich výpisky nebo si pořizovat na vlastní náklady jejich kopie; zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, hlavního líčení, veřejného zasedání o odvolání a k věci se vyjádřit; navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku nařídil obžalovanému náhradu škody v penězích nebo vydal bezdůvodné obohacení, které na jeho úkor obžalovaný získal; také má právo nechat se zastupovat zmocněncem.

Aby poškozený nárok na náhradu škody měl, musí být způsobená škoda v příčinné souvislosti se spáchaným trestným činem (tj. skutkem uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání, v žalobním návrhu nebo návrhu na sjednání dohody o vině a trestu). Trestní řád ještě nad rámec výše uvedeného poskytuje práva na uplatnění nároku na náhradu škody vůči obviněnému (je třeba tak učinit před zahájením dokazování v hlavním líčení, pokud je sjednávána dohoda o vině a trestu, je třeba tento návrh podat nejpozději první den jednání o této dohodě); napadnout rozsudek odvoláním proti nesprávnost výroku o náhradě škody či rozhodnutí o vině a trestu, pokud je však v jejím rozhodnutí stanoveno zastavení trestního stíhání nebo schválení o narovnání.

V případě úmrtí poškozeného, zániku právnické osoby nebo převodu jejich práv, přechází na jejich právního zástupce právo na uplatnění nároku na náhradu škody (dle § 43 odst. 3 TŘ). Výjimkou však je nárok na odškodnění bolesti nebo ztížení společenského postavení.⁸

---

⁸ FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). str. 32-34

3 Práva a postavení poškozeného v trestním řízení

Postavení poškozeného je označováno jako procesní strana (dle § 12 odst. 6 TŘ), což mu zajišťuje celou řadu procesních práv a rovnocenné postavení s ostatními procesními stranami⁹, ale zároveň obvykle vystupuje i jako svědek.

Procesní práva poškozeného směřují k dosažení morální satisfakce v odsouzení pachatele, řešení konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, případně přiznání nároku na náhradu škody v adhezním řízení. Dle platného trestního řádu je jedním ze základních práv poškozeného být přítomen a aktivně se zúčastnit trestního řízení, kde do něj může zasahovat a činit návrhy ke zjištění skutkového stavu projednávané věci.¹⁰

3.1 Práva náležející všem poškozeným

Poškozený má svá základní práva, která mu musí být přiznána po celou dobu řízení bez ohledu na to, zda mu byl přiznán nárok na náhradu škody nebo ne. Tato práva mu nesmí být upírána v žádné části trestního řízení a musí mu být umožněno jich využívat v plném rozsahu.¹¹

3.1.1 Právo být poučen o svých právech

Dle § 46 TŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny poučit poškozeného o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Také je povinností orgánů činných v trestním řízení poškozeného poučit o možnosti uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, která byla trestným činem způsobena, či vrácení obohacení získaného projednávaným trestným činem.¹²

Plné znění poučení poškozeného v trestním řízení je k dispozici jako příloha III.

---

⁹ Jedná se o státního zástupce, obžalovaného a zúčastněnou osobu

¹⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 381-382

¹¹ Ochrana práv poškozeného. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. 2012 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-prav-pokozeneho>

¹² NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 99

3.1.2 Právo vzdát se svých procesních práv

Dle § 43 odst. 5 TŘ se poškozený může výslovným prohlášením, které sdělí orgánům činných v trestním řízení zákonem přiznaných práv vzdát.¹³ Jedná se například o doručování písemností, souvisejících s trestním řízením.¹⁴

3.1.3 Právo činit návrhy dokazování

Poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování v přípravném řízení, hlavním líčení či ve veřejném zasedání o odvolání.¹⁵ Toto právo je zákonem dáno dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ. Tímto právem je zajištěna jak aktivní účast poškozeného jako strany na jednání, tak možnost opatřit vlastní důkazní prostředky a podklady pro rozhodnutí. Vzniká tímto rovnost poškozeného k ostatním stranám v řízení před soudem.¹⁶

3.1.4 Právo nahlížet do spisů

Poškozený má právo nahlížet do spisů (s výjimkou protokolu o hlasování a zjišťování osobních údajů svědka) a činit z nich výpisky, případně na své náklady i kopie.¹⁷ Tato práva jsou zakotvena v § 43 odst. 1, § 65 odst. 1 a § 55 odst. 2 TŘ. Právo na nahlížení do spisu může být ze závažných okolností odepřeno (dle § 164 odst. 1 TŘ), tento zásah však musí být přezkoumán státním zástupcem. Jedná se například o situace, kdy je poškozený zároveň svědkem, kdy se zde tímto zásahem zamezí jeho ovlivnění a zároveň se zajistí objektivnost výpovědi. Ihned po provedení výpovědi bývá zpravidla právo na nahlížení do spisu obnoveno. Po skončení vyšetřování má poškozený právo na seznámení se s vyšetřovacím spisem (dle § 166 odst. 1 TŘ).¹⁸

---

¹³ *Trestní předpisy: redakční uzávěrka*: Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. str. 136-137

¹⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 99

¹⁵ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 245

¹⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 99-100

¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 245

¹⁸ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 101

3.1.5 Právo zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání

Právo na zúčastnění se hlavního líčení a veřejného zasedání je konkretizováno v § 43 odst. 1 a 2 a § 233 odst. 1 a 2 TŘ.¹⁹ V paragrafu § 43 je poškozenému toto právo garantováno a v § 233 je upravena příprava veřejného zasedání a zejména předvolání účastníků, které u poškozeného musí být provedeno v třídní lhůtě, pokud není sjednána zkrácená lhůta, která však musí být schválena tím, koho se týká.²⁰ Tato lhůta je pořádková, takže při jejím nedodržení nevyplývají žádné procesní důsledky. Dále je právní úprava zakotvena v § 196 odst. 1 TŘ.²¹ Zde je poškozenému garantováno právo na doručení opisu obžaloby, pokud je místo jeho pobytu nebo sídla soudu známé.²² Obvykle se opis doručuje s vyzněním ohledně konání hlavního líčení. Nakonec je toto právo zakotveno i v § 215 odst. 1 TŘ, podle kterého může poškozený klást vyslychaným otázky za předpokladu, že mu k tomu předseda senátu dá svolení.

Stále je však výjimka, když je poškozený zároveň svědek, protože to následně koliduje s ustanovením § 209 odst. 1 TŘ, kde je stanoveno, že předseda senátu dbá, aby nevyslechnutý svědek nebyl přítomen při výslechu obžalovaného. Problém nelze vyřešit výslechem svědka před výslechem obžalovaného, protože ten musí být proveden před výslechem ostatních osob.²³

3.1.6 Právo vyjádřit se k věci v závěrečné řeči

Právo poškozeného, případně jeho zmocněnce, na vyjádření se k věci v závěrečné řeči je opět zakotveno v § 43 odst. 1 TŘ a následně v § 216 odst. 2 TŘ. Jeho řeč je v časovém sledu po závěrečné řeči státního zástupce. Stejně tomu tak je i u veřejného zasedání, jehož zákonná úprava se nachází v § 235 odst. 3 a § 238 TŘ. Obsah závěrečné řeči není nijak výslovně upraven žádným zákonem, ale musí se týkat projednávané věci. Pokud by obsah vybočoval z jejího rámce má předseda senátu možnost ji přerušit (dle

---

¹⁹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 102

²⁰ *Trestní předpisy: redakční uzávěrka* .. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. str. 207

²¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 102

²² *Trestní předpisy: redakční uzávěrka* .. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-219-7. str. 200

²³ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 102

§ 216 odst. 4 TŘ). V případě, že poškozený je omezen na svéprávnosti, právo na závěrečnou řeč se přenáší na jeho zákonného zástupce.²⁴

3.1.7 Právo nechat se zastupovat zmocněncem

Možnost nechat se zastupovat zmocněncem je právně upraveno v ustanovení § 50 odst. 1 TŘ. Zmocněnec je oprávněn činit návrhy, podávat opravné prostředky, smí se zúčastnit všech úkonů, kterých se může účastnit poškozený dle § 51 TŘ. Zmocněnec může být pouze osoba, která nijak omezena na svéprávnosti.

Při hlavním líčení a veřejném zasedání jím však nesmí být ten, kdo je k němu předvolán jako tlumočník, znalec nebo svědek. V případě, že se projednávají utajované informace, které jsou chráněny zvláštním zákonem, smí být zmocněncem pouze osoba určená dle zákona nebo dle tohoto zákona poučená.²⁵

3.1.8 Právo vyjádřit souhlas či nesouhlas s trestním stíháním

Toto právo vychází z ustanovení § 163 odst. 1 TŘ.²⁶ Jedná se o dispoziční právo poškozeného, takže musí být splněna jak hmotněprávní podmínka, tak ta procesněprávní. Týká se trestných činů výhradně vyjmenovaných v tomto ustanovení (hmotněprávní podmínka) a za předpokladu, že je poškozený k pachateli v příbuzenském vztahu, který je zde uvedený (procesněprávní podmínka). V takovémto případě je možné trestní stíhání zahájit, případně v něm pokračovat, pouze se souhlasem poškozeného. Pokud však trestným činem byla způsobena smrt nebo se jednalo o trestnou činnost, kterou byla způsobena škoda státu, obci, vyššímu územně samosprávnému celku, právnické osobě s majetkovou účastí státu či právnické osobě, která hospodaří s veřejnými financemi, trestní stíhání započne nebo v něm bude pokračováno navzdory vyjádření nesouhlasu poškozeného.

---

²⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 102-103

²⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 103

²⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 104-105

Souhlas s trestním stíháním poškozený vyjádří písemně nebo ústně do protokolu během svého výslechu. Souhlas může poškozený vzít kdykoli zpět až do té doby, než se odvolací soud neodebere na závěrečnou poradu. Nelze však vzít zpět výslovně udělený souhlas. Pokud souhlas poškozený nedal nebo jej vzal zpět, je možné jej udělit pouze za okolností, kdy bude jasné, že takto poškozený neučinil pod vlivem výhrůžky nebo nátlaku. O tom rozhoduje orgán činný v trestném řízení, který v tu dobu ve věci koná.²⁷

Trestné činy, kde je třeba souhlasu poškozeného: ublížení na zdraví (§ 146 TZ), těžké ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 TZ), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 TZ), neposkytnutí pomoci (§ 150 TZ), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 TZ), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 TZ), omezování osobní svobody (§ 171 odst. 1, 2 TZ), vydírání (§ 175 odst. 1 TZ), porušování domovní svobody (§ 178 TZ), poškození cizích práv (§ 181 TZ), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), sexuální nátlak (§ 186 odst. 1, 2 TZ), krádež (§ 205 TZ), zpronevěra (§ 206 TZ), neoprávněné užívání cizí věci (§ 207 TZ), neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 TZ), podvod (§ 209 TZ), podílnictví (§ 214 TZ), podílnictví z nedbalosti (§ 215 TZ), lichva (§ 218 TZ), zatajení věci (§ 219 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 TZ), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 TZ), poškození věřitele (§ 222 TZ), poškození cizí věci (§ 228 TZ), nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ) a nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ).²⁸

---

²⁷ IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.. str. 255-257

²⁸ *Trestní předpisy: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. str. 188-189

3.1.9 Právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu

Toto právo má poškozený možnost využít kdykoli během trestního řízení a je právně zakotveno v § 157 odst. 2 TR. Tato žádost není vázána lhůtou. Je však nezbytné ji předložit státnímu zástupci ihned a ten ji musí neprodleně vyřídit a o výsledku musí být žadatel vyrozuměn. Tato žádost je vyřizována bezprostředně vyšším státním zastupitelstvím.

3.1.10 Právo poškozeného podat podnět k dohledu nad státním zástupcem

Poškozený má právo brojit proti zamítnutí jím podané stížnosti proti ukončení trestního stíhání, jež skončilo vydáním usnesení o odložení věci. Má možnost podat podnět k výkonu vnitřního dohledu, které vede k přezkoumání rozhodnutí a postupů vedoucím státním zástupcem, kde je však jen omezené množství opatření (§ 12e odst. 1 zákona č. 238/1993 Sb., o státním zastupitelství²⁹). Nebo může podat podnět k výkonu vnějšího dozoru, který je vykonáván státním zástupcem nejbližší vyššího státního zastupitelství (§ 12d odst. 1 zákona č. 238/1993 Sb. o státním zastupitelství³⁰). V případě, že je nižší státní zastupitelství nečinné nebo se v jeho jednání vyskytují nedůvodné průtahy, má možnost věc vyřešit přímo toto vyšší státní zastupitelství.³¹

---

²⁹ Zákon č. 283/1993 Sb. Zákon o státním zastupitelství. *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283#cast3>

³⁰ Zákon č. 283/1993 Sb. Zákon o státním zastupitelství. *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283#cast3>

³¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 377-379

3.2 Práva poškozeného s nárokem na náhradu škody

Následující práva se vztahují výhradně na poškozeného, který má nárok na náhradu škody. Aby tohoto práva poškozený nabyl, musí být škoda, jež mu byla způsobena, v příčinné souvislosti s projednávaným trestným činem.³²

3.2.1 Právo uplatnit nárok na náhradu škody

Toto právo je poškozenému přiznáno dle § 43 odst. 3 TŘ a jeho realizace je udána v § 228 a § 229 TŘ. Poškozenému, jež je subjektem adhezního řízení, lze v odsuzujícím rozsudku přiznat nárok na náhradu škody dle § 228 odst. 1 TŘ.³³

3.2.2 Právo učinit návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného

Toto právo vyplývá z ustanovení § 47 odst. 1 a 2 TŘ. Návrh může poškozený učinit jak během přípravného řízení, tak během řízení před soudem. V přípravném řízení o tomto návrhu rozhoduje státní zástupce, zejména v případě, kde by hrozilo nebezpečí z prodlení, v řízení před soudem rozhoduje soud. V řízení před soudem může tento návrh učinit i státní zástupce. K zajištění nelze použít majetek, který je malé hodnoty a současně i rodinnou památkou nebo majetek, který je vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění, například je již zajištěný v exekučním řízení.

Základní podmínkou pro zajištění nároku poškozeného na náhradu škody z majetku obviněného je existence důvodné obavy, že uspokojení nároku na náhradu škody bude mařeno nebo ztěžováno ve smyslu ustanovení § 47 odst. 1 TŘ. Majetkem obviněného se dle § 47 odst. 1 TŘ se myslí jeho movité i nemovité věci, veškeré pohledávky a jiné penězi ocenitelné hodnoty. Nejedná se však o majetek, který nabyl trestnou činností, v takovém případě se postupuje dle čtvrtého oddílu čtvrté hlavy trestního řádu (předložení nebo vydání věci § 78, odnětí věci § 79, zajištění nástrojů

---

³² FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). str. 32-34

³³ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 106

a výnosů z trestné činnosti § 79a, provedení zajištění movité věci § 79c, ohledání nemovité věci § 79d, zajištění náhradní hodnoty § 79g).³⁴

3.2.3 Právo učinit návrh na rozhodnutí o poskytnutí právní pomoci poskytované bezplatně nebo za sníženou odměnu

Jedná se o případy, kdy byla poškozenému úmyslně způsobena těžká újma na zdraví nebo je pozůstalým po oběti, které byla projednáváním trestným činem způsobena smrt. Je také podmínkou, že poškozený musí dokázat, že má nedostatek prostředků k uhrazení nákladů řízení, zastoupení je nezbytné a nejedná se o jednoduché případy s jednoznačně vymezenou výší škody. Toto právo je zakotveno v § 51a odst. 1 písmeno a) a b) TŘ.

Aby měl poškozený na bezplatnou právní pomoc nebo pomoc za sníženou odměnu nárok, musí dodat přílohy, které dokazují důvodnost návrhu. Návrh je podáván státnímu zástupci v přípravném řízení, který k němu také připojí své vyjádření. Následně o návrhu rozhoduje soudce (§ 51a odst. 4 TŘ), v řízení před soudem předseda senátu (§ 51 odst. 1 TŘ).³⁵

3.2.4 Právo napadnout odvoláním rozsudek pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

Toto právo je zakotveno v § 246 odst. 1 písmeno d) TŘ. Poškozený může výrok o náhradě škody napadnout v případě, že je nesprávný nebo zde úplně chybí. Může však napadnout pouze odsuzující rozsudek, nikoli rozsudek, jež je zprošťující.³⁶

---

³⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 106-108

³⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 108-109

³⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 110

3.3 Zastoupení poškozeného

Tento zástupce musí být jen fyzická osoba k těmto právům způsobilá. Nemůže jím být osoba, jež je předvolána k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání jako svědek, tlumočník, znalec nebo překladatel. V případě, že se v případě projednávají utajované informace, musí zástupce být osoba, která s nimi smí být obeznámena na příslušném úseku. Zástupce je oprávněn za poškozeného činit návrhy na dokazování, podávat žádosti a opravné prostředky. Také smí uplatňovat návrhy na náhradu škody.³⁷

3.3.1 Zastoupení opatrovníkem

Osoba opatrovníka, jenž je ustanovená soudem, bývá z pravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí a jedná se o tzv. kolizního opatrovníka. Opatrovník je stanoven v případech, kdy ani jednomu z rodičů nebyla přiznána rodičovská zodpovědnost, také v případech, kdy může dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo mezi rodiči samotnými. Také se vychází z pravidla, pokud je jeden z rodičů pachatelem, druhý rodič nezletilého nezastupuje, právě kvůli možnému střetu zájmů, je proto vždy v těchto případech nutné ustanovit opatrovníka.

Opatrovník je ustanoven vždy, jsou-li zákonní zástupci nezletilého poškozeného dlouhodobě v cizině či hospitalizováni. Proti usnesení o ustanovení opatrovníka je možné podat opravný prostředek, stížnost. Ta nemá odkladný účinek.³⁸

3.3.2 Zastoupení zmocněncem

Poškozený může být zastupován zmocněncem ve všech fázích trestního řízení. Může jím být jak fyzická, tak právnická osoba. Fyzická osoba musí být způsobilá k právnímu jednání. Jedná se o advokáta, příbuzného, důvěrníka, známého apod. V hlavním líčení nesmí jít o osobu, která bude vystupovat jako svědek, tlumočník nebo

---

³⁷ IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. str. 262

³⁸ RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 281-282

znalec. Zmocněnec je volen při oznámení trestného činu nebo kdykoli během trestního řízení.

Výběr zmocněnce je písemně ohlášen policejnímu orgánu nebo soudu. V tomto oznámení musí být uvedeno jméno, adresa, datum narození zmocněnce, případně i jiné identifikační údaje. Je však možné osobu přímo přivést, v tomto případě je možné provést toto oznámení ústní formou.

Zmocněnec má oprávnění být přítomen při vyšetřovacích úkonech. Také smí činit za poškozeného návrhy, podávat žádosti nebo opravné prostředky. To znamená, že od zahájení vyšetřování má stejná práva jako poškozený. Nesmí za něj však podat svědeckou výpověď.³⁹

---

³⁹ Právo na zastupování zmocněncem. *Policie ČR* [online]. 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-zastupovani-zmocnencem.aspx>

4 Adhezní řízení

Součástí trestního řízení je adhezní řízení v případě, že byl včas a řádně uplatněn nárok na náhradu majetkové nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem (dle § 43 odst. 3 a § 206 odst. 2 TŘ). V případě, že o nároku rozhoduje soud, je právní úprava zakotvena v § 228 a § 229 TŘ. V adhezním řízení je rozhodováno o náhradě majetkové či nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení a často splývá s již probíhajícím trestním řízením. Jeho význam spočívá v trestním stíhání obviněného (případně obžalovaného) a zároveň objasnění nároku poškozeného, kterému bude následně v rozhodnutí přisouzena náhrada majetkové nebo nemajetkové škody vyjádřená v penězích.

Na rozdíl od občanského řízení, kde se nejprve rozhodne v projednávané věci a po pravomocném skončení jednání má poškozený možnost podat tento návrh, se zde v rámci rychlosti rozhodnutí jedná současně. Zároveň nejsou kladeny požadavky na další výdaje procesních stran.

V adhezním řízení neplatí zásada oficiality, protože není vedeno z úřední povinnosti, nýbrž na žádost poškozeného. Takto je uvedeno v § 2 odst. 4 TŘ. Návrh má stanovené náležitosti návrhu a další podmínky, které jsou uvedeny v trestním řádu. V tomto řízení se také postupuje podle jiných právních předpisů než trestních (zejména se zde vychází z občanského zákoníku), avšak procení postup je nadále řízen dle trestního řádu v trestním řízení.

Subjektem adhezního řízení je vždy jen poškozený, který měl v trestním řízení nárok na náhradu škody.⁴⁰ Je však třeba včas a řádně uplatnit tento nárok proti obviněnému.⁴¹ Lhůta pro uplatnění návrhu na náhradu škody je lhůtou procesní a je ustanovena v § 43 odst. 2 věta druhá TŘ.⁴²

---

⁴⁰ RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 198

⁴¹ RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 455

⁴² RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEŽULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 465

4.1 Uplatnění nároku na náhradu škody

Jedná se o jedno ze základních práv poškozeného, jež má možnost podat soudu návrh, aby v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému uhradit majetkovou škodu, nemajetkovou újmu nebo vydal bezdůvodné obohacení, jež na úkor poškozeného obžalovaný získal, a které bude vyjádřené penězi. Tato škoda musí být v příčinné souvislosti s trestným činem, pro který je pachatel stíhán a je předmětem daného trestního řízení.

Škoda může být materiálního charakteru, vzniklá např. odcizením věci, ušlým ziskem, náklady vynaložené na léčení, náklady na pohřeb, náklady na výživu pozůstalých apod. Výši nároku je možné doložit např. složenkami, účetními doklady apod. Případně se může jednat i o škodu imateriální, která není přímo projevena na majetku poškozeného, může však mít majetkové následky. K bezdůvodnému obohacení dochází v případech, kdy se pachatel na úkor poškozeného obohatil bez spravedlivého důvodu, např. plněním bez právního důvodu, protiprávním užitím cizí hodnoty apod. Práva poškozeného na náhradu škody přecházejí i na jeho právního zástupce (např. pozůstalého po oběti trestného činu).

Návrh je možné podat kdykoli od zahájení trestního stíhání, nejpozději však před zahájením dokazování u hlavního líčení. Návrh musí obsahovat důvod a výši náhrady škody, nemajetkové újmy, případně v jaké míře je uplatňován nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod i výše nároku musí být doložena poškozeným.

Důvodem bývá uveden projednávaný skutek, za nějž je pachatel stíhán. Pokud poškozený neví přesnou výši uplatňovaného nároku, musí uvést alespoň minimální částku, kterou může následně v průběhu řízení upřesnit.⁴³

4.2 Rozhodování o náhradě škody

Zahájení adhezního řízení probíhá dle § 206 odst. 2 TR. Předseda senátu se v rámci práv poškozeného musí dotázat, zda uplatní nárok na náhradu škody. Poškozený, jež tento nárok již uplatnil před zahájením hlavního líčení, zde pouze potvrdí svůj

---

⁴³ Právo na náhradu škody a nemajetkové újmy. *Policie ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-nahradu-skody-a-nemajetkove-ujmy.aspx>

předchozí návrh. Pokud poškozený uplatní svůj nárok až v jednání před soudem na dotaz předsedy senátu, musí být specifikováno, z jakého důvodu je nárok uplatňován a v jaké výši. V případě více obviněných musí být specifikováno i vůči kterému z nich je nárok uplatňován. Následně je hlavní líčení zahájeno a pozdější uplatnění návrhu na náhradu škody již není účinné.

Úkony dle § 206 odst. 2 TŘ jsou činěny vůči poškozenému, případně jeho zmocněnci (dle § 50 a § 51 TŘ), společnému zmocněnci více poškozených (dle § 44 odst. 2 TŘ), zákonnému zástupci (dle § 45 odst. 1 trestního řádu), opatrovníkovi (dle § 45 odst. 2 TŘ), případně vůči právnímu zástupci poškozeného (dle § 45 odst. 3 TŘ).

Pokud poškozený, případně zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo právní zástupce, není před zahájením dokazování přítomen na hlavním líčení, přečte návrh na náhradu škody předseda senátu z trestního spisu, pokud však byl učiněn a v tomto spisu je obsažen (dle § 59 odst. 5, § 89 odst. 1 písmeno e) a § 164 odst. 1 TŘ by tento návrh měl být ve spisu zanesen). Pokud poškozený není přítomen a svůj návrh nepodal před zahájením hlavního líčení, na pozdější uplatnění již není brán zřetel, nemůže být o něm rozhodováno, a to ani výrokem (dle § 229 TŘ).

Pokud by poškozený nepodal včas svůj návrh na náhradu škody nebo jej nepodal řádným způsobem z důvodu opomenutí výzvy předsedy senátu, je možné se oprávněně odvolat ve smyslu § 246 odst. 2 TŘ, protože by v rozsudku chyběl výrok ohledně náhrady škody.⁴⁴

O náhradě škody je rozhodováno vydáním odsuzujícího rozsudku po splnění všech podmínek pro přiznání nároku na náhradu škody. Těmi jsou včasné podání návrhu, jeho uplatnění vůči konkrétní osobě, důvod podání tohoto návrhu a musí být uvedena alespoň minimální výše uplatňované škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení.⁴⁵

---

⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 463-465

⁴⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 117-119

4.3 Přiznání nároku na náhradu škody

Pokud byly splněny všechny podmínky pro přiznání nároku na náhradu škody a adhezní řízení bylo zahájeno, může soud rozhodnout třemi způsoby.

Soud může poškozenému přiznat nárok na náhradu škody majetkové nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, a to v plné výši. V tomto případě jsou nárok i jeho výše odůvodněny výsledky trestního řízení. Soud je vázán návrhem poškozeného a nelze mu přiznat náhradu vyšší, než byl jeho požadavek.

Také je možné přiznání uplatněného nároku z části. Zde se ve výsledku nepotvrdí nárok poškozeného v plném rozsahu. Soud rozhodne o části, která bude poškozenému uznána a zbytek jeho nároku je odkázán na občanskoprávní řízení, případně jiný příslušný orgán (dle § 229 odst. 2 TŘ).

V obou těchto případech je vydáno rozhodnutí, které musí (dle § 228 odst. 2 TŘ) obsahovat výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě majetkové či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a musí přesně označit osobu, které byl nárok přisouzen i jeho plné znění. Také je často v odůvodněných případech určena výše a podmínky splátek, ve kterých bude náhrada plněna.

Poslední možností je odkázání poškozeného s celým nárokem na občanskoprávní vyrovnání, případně na řízení před jiným příslušným orgánem. K takovému výsledku může řízení dojít v případě, že je obžalovaný rozsudkem z obžaloby zproštěn, nebo v případě, že na základě dokazování není pro přisouzení náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení podklad nebo by bylo třeba provádět další dokazování, které přesahuje potřeby projednávaného trestního stíhání a podstatným způsobem by jej prodloužilo.⁴⁶

---

⁴⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 119-120

5 Postavení poškozeného v odklonech

Odklony lze považovat za alternativu k standardnímu řízení před soudem. Jedná se o neformální vyřízení věci pomocí mimosoudních prostředků, kde lze projednávanou trestní věc vyřešit jak prostředky trestněprávními, tak i prostředky mimo trestními. Odklony je možné dělit do tří základních skupin na odklony prosté, podmíněné upuštění od trestního stíhání a na odklony se společenskou intervencí.

Odklony prosté spočívají v upuštění od trestního stíhání bez nutnosti splnit jakékoli další podmínky. Projednávaná trestní věc je tedy tímto vyřízena bez následků pro pachatele. Jako konkrétní příklad lze uvést narovnání.

Oproti tomu u podmíněného upuštění od trestního stíhání je dána zkušební lhůta, během které je pachatel stále trestně odpovědný za spáchaný trestný čin. Během zkušební doby může být v trestním stíhání kdykoli pokračováno za předpokladu, že pachatel nevyhoví podmínkám.

Posledním typem je odklon se společenskou intervencí. Zde se kombinuje upuštění od stíhání s následnou společenskou intervencí, jež může být např. projednání mimosoudním orgánem, léčení apod. Jedná se o transformaci trestní odpovědnosti na odpovědnost jinou.⁴⁷

5.1 Odklony

V českém právu jsou čtyři druhy odklonů od trestního řízení, je jimi podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, trestní příkaz a podmíněné odložení návrhu na potrestání. V řízení proti mladistvému je dle § 70 z. 218/2003 Sb. odklon odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Jako odklon může být chápána i dohoda o vině a trestu, která svou povahou může odklon připomínat, ale v trestním právu za odklon označován není.

---

⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. str. 551-552

5.1.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání je zakotveno v § 307 TŘ. Jedná se o odklon v řízeních o přečinech. Zde není podstatné, zda byl trestný čin spáchán úmyslně nebo z nedbalosti, avšak je podstatné doznání obviněného a také jeho souhlas. O podmíněném zastavení trestního stíhání z pravidla rozhoduje soud, ale v přípravném řízení může rozhodnout i státní zástupce.

Další z podmínek, jež musí být splněny, je vydání bezdůvodného obohacení, plné nahrazení škody, případně je s poškozeným uzavřena dohoda o její náhradě nebo jsou učiněna opatření, která vedou k náhradě škody či vydání bezdůvodného obohacení.

Ze zákona u tohoto typu odklonu není třeba souhlas poškozeného, ten však má možnost proti podmíněnému zastavení trestního stíhání podat opravný prostředek – stížnost, která má odkladný účinek (dle § 307 odst. 7 TŘ). Stížnost má možnost poškozený podat i proti rozhodnutí, že se obviněný osvědčil (dle § 308 odst. 4 TŘ).⁴⁸

Podmíněné zastavení trestního stíhání nemá charakter ani odsuzujícího rozsudku, ani úplného zastavení trestního stíhání. Jedná se o dočasné pozastavení trestního stíhání, během kterého je stanovena zkušební lhůta a definitivní zastavení trestního stíhání je podmíněno jejím úspěšným absolvováním.⁴⁹

5.1.2 Narovnání

Institut narovnání je ustanoven v § 309 až § 314 TŘ. Kromě vyřešení trestní věci, ve které se jedná, je zde podstatným zájmem i odstranění konfliktu mezi poškozeným a obviněným. Podmínkou pro schválení narovnání a následně i zastavení trestního stíhání, o kterém rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce, je obviněný nahradí poškozenému způsobenou škodu, učiní potřebné kroky k její náhradě, jiným způsobem ji odčiní nebo vydá bezdůvodné obohacení, jež získal přečinem.

---

⁴⁸ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 111-112

⁴⁹ *Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z:

<https://www.advokatijelinek.cz/podminene-zastaveni-trestniho-stihani-dle-307-tr-radu.html>

Podstatný rozdíl oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání je, že u narovnání je kromě souhlasu obviněného nutný i souhlas poškozeného. Ten musí být dán způsobem, jež nebude vzbuzovat jakoukoli pochybnost (dle § 310 odst. 1 TŘ). Opravným prostředkem, jež má poškozený právo podat, je opět stížnost, která má odkladný účinek (dle § 309 odst. 2 TŘ).

Pokud je poškozeným osoba právnická, výslech a případně i souhlas o narovnání vydává statutární zástupce či jiné osoby, které jsou pověřeny jménem právnické osoby jednat.⁵⁰

5.1.3 Trestní příkaz

Dalším z odklonů od standardního trestního řízení je vydání trestního příkazu, jehož ustanovení se nachází v § 314 písm. e) až § 314 písm. g) TŘ. Trestní příkaz má charakter odsuzujícího rozsudku a poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, má právo na jeho doručení (dle § 314 odst. 2 písm. f) TŘ). Trestní příkaz musí obsahovat, kromě dalších náležitostí, výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy vyjádřené v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení s odkazem na ustanovení § 228 odst. 1 až 3 TŘ a § 229 odst. 1 a 2 TŘ za předpokladu, že tento nárok byl dle § 314 TŘ uplatněn. Poškozenému u trestního příkazu, na rozdíl od rozsudku, kde má právo na opravný prostředek (odvolání), mu takové právo nepřisluší. Přetrvává tedy určitá nerovnost v postavení poškozeného, i přes dlouholeté návrhy *de lege ferenda* se toto právo nepodařilo prosadit.⁵¹

5.1.4 Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je právně zakotveno v § 179c odst. 2 písm. g) TŘ. Toto právo má poškozený ve zkráceném přípravném řízení, kde je kladen důraz na rychlost vyřízení trestní věci a následného odškodnění a zároveň za splnění obdobných podmínek, jež jsou uvedeny v § 307 TŘ, dostává pachatel možnost se vyhnout potrestání. Obdobně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání, i zde

---

⁵⁰ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 112

⁵¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. str. 113-114

není třeba souhlasu poškozeného. Ten však má možnost proti tomuto rozhodnutí podat opravný prostředek – stížnost, která má odkladný účinek (dle § 179g odst. 4 TŘ). Také má možnost podat stížnost proti rozhodnutí státního zástupce, který rozhodl, že se podezřelý ve zkušební době osvědčil (dle § 179h odst. 4 TŘ).

5.1.5 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Odstoupení od trestního stíhání mladistvého je odklon, jenž je zakotven v § 70 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.⁵² Zde také princip spočívá v uložení podmínek, při jejichž splnění může státní zástupce v přípravném řízení nebo soud pro mládež v řízení před soudem, odstoupit od trestního stíhání a zároveň také zastavit trestní stíhání pro absenci veřejného zájmu v dalším stíhání mladistvého. Podmínky, které musí být splněny, aby mohlo být od trestního stíhání odstoupeno: horní hranice odnětí svobody provinění, jehož se mladistvý dopustil, nesmí přesáhnout tři roky; chybí zde veřejný zájem pro další trestní stíhání; trestní stíhání je bezúčelné; potrestání mladistvého není nezbytné pro odvrácení dalšího protiprávního jednání, kterého by se mohl v budoucnu dopustit.

Odstoupit od trestního stíhání je možné zejména v případech, kdy mladistvý již úspěšně vykonal probační program, úplně nebo alespoň částečně nahradil škodu způsobenou proviněním a poškozený s tímto odškodněním souhlasil, případně bylo mladistvému vysloveno napomenutí s výstrahou, které pro něj bylo dostatečně výchovné a splnilo účel řízení.

Proti usnesení o odstoupení od trestního stíhání je přípustný opravný prostředek, kterým je v tomto případě stížnost, která má odkladný účinek. Avšak stížnost nemá možnost podat poškozený, který je o odstoupení od trestního stíhání pouze vyrozuměn. Jedinou možností poškozeného, jak ovlivnit rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání je vyslovit nesouhlas s rozsahem a způsobem odškodnění, tuto možnost však má pouze před vydáním usnesení.⁵³

---

⁵² Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.). *Ley.cz Zákony online* [online]. 2016 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s88&q88=70>

⁵³ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 2012 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

5.2 Dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu byla do české právní úpravy zavedena novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb., která nabyla právní účinnosti 1. 9. 2012. Jedná se o pojem, který byl do té doby znám spíše v anglosaském právu, avšak v posledních letech se rozšiřuje i do kontinentálního práva (např. v Německu byl inkorporován v roce 2009 či na Slovensku, kde se využívá od roku 2006). Ačkoli se svou povahou může řadit mezi odklony v trestním řízení, protože po jejím uzavření je skončeno trestní řízení odsuzujícím rozsudkem, v českém právu jako odklon chápána není.

Charakterizovat dohodu o vině a trestu lze jako postup, kdy obviněný přislíbí, že se vzdá práva na projednání dané věci před soudem a obžaloba naopak přislíbí, že jej obžaluje z méně závažného trestného činu nebo požádá soud o mírnější potrestání. Uzavřením této smlouvy se poškozený doznává a řízení před soudem neproběhne.⁵⁴ Dohodu o vině a trestu lze sjednat pouze u přečinů a zločinů, nikoli zvlášť závažných zločinů. O jejím schválení nebo neschválení jedná soud, který zkoumá, zda byla dohoda uzavřena v souladu se zákonem, avšak do jejího obsahu zasahovat nesmí.

Poškozený má právo být přítomen na sjednávání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem, který musí dbát na práva poškozeného, a obviněným. Také má právo nejpozději při prvním jednání nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích, jenž mu byla projednávaným trestným činem způsobena, nebo vydání bezdůvodného obohacení.⁵⁵

---

⁵⁴ ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). str. 18-19

⁵⁵ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 2012 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

Závěr k teoretické části

V úvodní kapitole teoretické části jsou analyzovány pojmy poškozeného a oběti. Základním kritériem pro rozdílnost těchto dvou pojmů je osoba, na které je trestná činnost páchána, protože poškozeným může být jakákoli osoba (fyzická i právnická), které se spáchaný čin přímo týká. Naopak obětí může být pouze osoba fyzická a mohou jí být i osoby, které jsou, byť i nepřímo, činem dotčeny.

Další kapitola je stěžejní pro teoretickou část, jsou v ní zkoumána práva poškozeného v trestním řízení. Tato jsou rozdělena na ta, která mají všichni poškození v trestním řízení, a ta, která mají pouze poškození s nárokem na náhradu škody. Práva, dle mého názoru, jsou dostatečná, protože dávají poškozenému určitou právní jistotu, aby mohl do řízení zasahovat, ale zároveň jsou definována tak, aby nebyla utlačována a destabilizována strana obviněného. Jediné právo, které poškozený nemá, je právo podání odporu proti trestnímu příkazu, tato problematika je však podrobněji popsána v praktické části této práce. Na práva poškozeného jsou zaměřeny i další části praktického úseku této práce, protože zjišťuji jak praktické uplatnění těchto práv poškozenými během trestního řízení, tak stanoviska pracovníků soudu ohledně této problematiky. Také je zde popsáno zastoupení poškozeného opatrovníkem a zmocněncem.

V další kapitole se zabývám problematikou adhezního řízení, neboli řízení o náhradě škody či nemajetkové újmy vyjádřené v penězích, jenž byly způsobeny projednávaným trestným činem. Adhezní řízení je vedeno současně s trestním, aby byla zachována zásada rychlosti. Jsou zde popsány jednotlivé kroky od uplatnění nároku, přes rozhodování o něm, až nakonec o jeho přiznání.

Poslední kapitolou teoretické části jsou odklony od standardního řízení před soudem. Opět se zaměřuji zejména na stranu poškozeného, jeho postavení a práva během odklonů. Dle mého názoru jsou často odklony přívětivější spíše pro stranu obviněného, zejména tedy u již zmiňovaného trestní příkazu. Ve většině z nich je třeba souhlasu poškozeného nebo proti rozhodnutí má možnost podat opravný prostředek, takže alespoň určitá rovnost subjektů je zachována.

6 Výzkumná část

Jedná se o kvalitativní výzkum, kdy výzkumná část je rozdělena na tři kapitoly: pozorování, rozhovory a návrhy právní úpravy. Pro kvalitativní výzkum jsem si stanovila výzkumnou otázku: Jaká je úroveň práv poškozených v trestním řízení?

V první části jsem v rámci praxe navštěvovala jednání na okresním soudu v Českých Budějovicích a zde za použití techniky pozorování jsem získala data, která jsem poté podrobila analýze.

V druhé kapitole jsem využila techniku řízených rozhovorů, kdy jsem se dotazovala pracovníků Okresního soudu v Českých Budějovicích na otázky, zaměřené zejména na práva poškozených. Odpověď jsem dostala od předsedy senátu trestního oddělení a státního zástupce. Data, která jsem získala od dotazovaných, jsem podrobila analýze.

Ve třetí kapitole byla využita zejména metoda syntézy, jejímž výsledkem byly návrhy právní úpravy *de lege ferenda*.

6.1 Pozorování

Tuto kapitolu praktické části jsem vypracovala za pomoci techniky zúčastněného pozorování. Navštívila jsem sedm jednání, kde jsem pozorovala chování poškozených a zejména rozsah využití práv a poučení o nich. Rozlišovala jsem, zda mají poškozené osoby nárok na náhradu škody či nikoli a zda tohoto práva využívají. V neposlední řadě mě zajímala konkrétní práva poškozených a do jaké míry jich v daném jednání využili, obzvlášť jsem se zaměřila na základní právo „být přítomen na hlavním líčení a veřejném zasedání“, kde jsem rozlišovala, zda jsou osobně přítomni, zastoupeny jinou osobou, případně nejsou přítomni vůbec. Tyto informace jsem si zaznamenávala do archu, který je k dispozici v příloze II.

V následující kapitole jsou popsána jednotlivá jednání se zaměřením na práva poškozeného, veškeré informace jsou anonymizované a nejsou udávány žádné konkrétní údaje o osobách, jež se účastnily jednání, ani podrobnosti o projednávaném protiprávním jednání, protože tyto skutečnosti nejsou pro potřeby této práce stěžejní.

6.1.1 Výstupy z jednotlivých jednání

Jednání č. 1

První jednání bylo zjednodušené řízení před samosoudcem, kde byla obviněná osoba trestně stíhaná pro přečin krádeže dle § 205 TZ a přečin porušování domovní svobody dle § 178 tamtéž. Poškození byli tři, jedna soukromá osoba a dvě osoby právnické. Na řízení však nebyl přítomen ani jeden, takže zde nevyužili své základní právo zúčastnit se hlavního líčení dle § 43 TŘ, a zároveň nebyl přítomen zástupce ani jednoho z nich. Všichni tři poškození měli nárok na náhradu škody dle § 43 odst. 3 TŘ, avšak s nárokem se připojili pouze dva z nich. Samosoudce poučil přítomné osoby o svých právech dle § 46 TŘ, jmenovitě o právu nahlížet do spisů dle § 43 odst. 1, § 65 odst. 1 a § 55 odst. 2 TŘ a právu činit návrhy dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ.

Jednání č. 2

Druhé jednání byl začátek hlavního líčení, které probíhalo před předsedou senátu a dvoučlennou porotou. Obviněné byly dvě osoby, jež byly trestně stíhané z trestného činu krádeže dle § 205 TZ a přečinu porušování domovní svobody dle § 178 tamtéž, dále byl jeden z obviněných dále stíhán pro maření úředního rozhodnutí a vykázaní dle § 337 TZ a nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle § 187 tamtéž. Poškozené osoby byly dvě, obě měly nárok na náhradu škody dle § 43 odst. 3 TŘ a shodně jí využily. Jednání se konalo bez přítomnosti obou obviněných. Poškozený byl přítomen, avšak byl během jednání vyslýchán jako svědek, takže v jednací místnosti směl zůstat až po svém výslechu, který se konal po přečtení obžaloby a výslechu jiného svědka, a také tak učinil, využil tedy svého práva zúčastnit se hlavního líčení dle § 43 TŘ. Během svého výslechu také využil svého práva činit návrhy dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ a přinesl soudu nové listinné důkazy. Druhá poškozená osoba nebyla přítomna a nedostavila se ani ke svému výslechu, k němuž byla předvolána. Během jednání nebyla žádná ze stran poučena o svých právech, ale ze zákona byli poučeni již v přípravném řízení. Chování poškozeného nebylo ničím neobvyklé, vypovídal souvisle a nevypadal nikterak vyveden z psychické pohody, proto jsem v tomto ohledu neshledala žádné anomálie.

Jednání č. 3

Třetí jednání byl opět začátek hlavního líčení, jež probíhalo před samosoudcem. Obviněné byly dvě osoby, z nichž jedna se na jednání nedostavila ze soudu neznámých důvodů. Jednalo se o přečinech krádeže dle § 205 TZ a přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 tamtéž. Poškozenými v tomto řízení byly dvě osoby právnické a dvě osoby fyzické. Všechny osoby měly dle § 43 odst. 3 TŘ nárok na náhradu škody, shodně toho využily tři z nich, protože u čtvrtého z nich neoprávněné obohacení bylo vydáno zpět. Na řízení byly přítomny pouze dvě osoby fyzické, jež byly ve věci vyslýchány jako svědci, avšak ihned po svém výsledku opustily jednací síň. Při své svědecké výpovědi mluvili oba poškození souvisle, ačkoli v určitých detailech se rozcházeli s obžalobou. V jiných ohledech jsem však opět nic neobvyklého neshledala. Poučení byli všichni o svých právech řádně, avšak kromě tohoto práva (dle § 46 TŘ) a práva uplatnit nárok na náhradu škody (dle § 43 odst. 3 TŘ), žádné jiné právo nevyužili. Věc byla odročena z důvodu nedodržení zákonné lhůty při vydání trestního příkazu ve věci, ve které se mělo též rozhodovat již v tomto řízení, avšak obviněná trvala na jejím zachování, načež soud v ní nemohl jednat.

Jednání č. 4

Čtvrté jednání bylo zjednodušené řízení před samosoudcem, kde byl rovněž vydán rozsudek. Jednalo se o přečinu poškození cizí věci dle § 228 TZ, kdy obviněná poškodila fasádu a stěnu ve sklepních prostorách panelového domu barvou. Poškozeným v tomto trestním řízení byla právnická osoba (bytové družstvo), které zde mělo svého zástupce (dle § 50 odst. 1 TŘ), jenž vystupoval i jako svědek. Poškozený o svých právech byl řádně poučen dle § 46 TŘ. Výpověď poškozeného byla stručná a věcná, protože jednal zejména o výši nahrazované škody, protože v domě byl kamerový záznam skutku, který byl soudu k dispozici. Ten po své svědecké výpovědi dodal nové listinné důkazy, využil tedy svého práva činit návrhy dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ. Poškozený také měl nárok na náhradu škody dle § 43 odst. 3 TŘ, který využil. Ačkoli byl přítomen na výsledku, po něm odešel, nevyužil tedy své právo zúčastnit se hlavního líčení dle § 43 odst. 1 a 2 a § 233 odst. 1 a 2 TŘ.

Jednání č. 5

Páté jednání bylo před předsedou senátu a dvěma přísedícími. Jednalo se o zločinu loupeže dle § 173 TZ a přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 tamtéž. Poškozená osoba byla jedna, o svých právech byla řádně poučena § 46 TŘ. Byla celému jednání přítomna, takže využila svého práva zúčastnit se hlavního líčení dle § 43 odst. 1 a 2 a § 233 odst. 1 a 2 TŘ. Během výslechu obžalovaného však musela opustit na krátkou dobu jednací síň. Během výslechu poškozeného i svědka, se obžalovaný opakovaně za své činy omlouval, ale ani jeden z vyslýchaných jeho omluvám nevěřil a shodně je označili za účelové. Ačkoli výslech probíhal v klidu, z hlasu a výpovědi bylo cítit rozrušení a zejména opovržení k osobě obžalovaného. Nárok na náhradu škody poškozený měl, také jej využil, avšak nebyl nepřiznán v plné výši, kterou nárokoval, byl proto odkázán na občanskoprávní vyrovnání. Jestli jej poškozený využil nevím, protože se k tomuto výroku již nevyjadřoval. Zajímavé a zároveň pobuřující na tomto řízení byl fakt, že poškozený byl již seniorského věku a stal se obětí přepadení, na co nicméně poukázal i předseda senátu při čtení rozsudku i při jeho následném odůvodnění.

Jednání č. 6

Šesté jednání byl začátek zjednodušeného řízení před samosoudcem. Jednalo se o přečinu pomluvy dle § 184 TZ a přečinu křivého obvinění dle § 345 tamtéž. Poškozený byl přítomen na jednání (dle § 43 odst. 1 a 2 a § 233 odst. 1 a 2 TŘ) a dle § 46 TŘ byl poučen o svých právech v trestním řízení. Během čtení výpovědi obžalovaného, který na jednání přítomen nebyl, musel však opustit jednací síň. Poškozený byl zároveň právně vzdělán, pracuje jako advokát, a svých znalostí práva využil během svého výslechu, protože svou výpověď měl předem připravenou včetně všech pro soud podstatných detailů, takže samosoudce následně nemusel pokládat mnoho doplňujících dotazů. Právo na náhradu škody poškozený měl, ale nevyužil jej. Využil však svého práva nahlížet do spisů a na své náklady z nich činit kopie dle § 43 odst. 1, § 65 odst. 1 a § 55 odst. 2 TŘ. Také během celého jednání činil návrhy na doplnění dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ přislíbením obstarání listinných důkazů a zajištění přítomnosti pro rozhodnutí soudu důležitého svědka. Jednání proto bylo odročeno, aby mohl být vyslechnut další svědek a nové listinné důkazy byly prozkoumány znalcem.

Jednání č. 7

Sedmé jednání bylo opět zjednodušené řízení před samosoudcem. Projednávány byly přečiny krádeže dle § 205 TZ a zatajení věci dle § 219 tamtéž. Poškozené byly tři osoby, dvě z nich byly fyzické a jedna právnická. Na trestním řízení byla přítomna pouze jedna osoba fyzická, která dle § 46 TŘ byla řádně poučena o všech svých právech. Využila práva zúčastnit se na trestním řízení dle § 43 TŘ, ačkoli během výslechu obžalovaného musela opustit jednací místnost. Následně také využila práva činit návrhy na dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ, když přinesla nové listinné důkazy, které byly nezbytné pro rozhodnutí o náhradě škody, na kterou dle § 43 odst. 3 TŘ měla nárok, jenž využila, avšak výše se bude dále zkoumat a bude upřesněna na dalším jednání. Druhá poškozená fyzická osoba na jednání přítomna nebyla a bezdůvodné obohacení jí bylo vydáno. V trestní věci právnické osoby se bude jednat na odročeném jednání, protože soud neměl dostatek důkazů pro rozhodnutí.

6.1.2 Závěr k pozorování

Podstatou této části praktické části bylo zkoumat, v jaké míře poškození svých práv využívají a zda si jsou jich vůbec vědomi. S poznatky nabytými během psaní práce a během rozhovorů, které jsou k dispozici v následující kapitole, mohu s jistotou tvrdit, že poškození jsou si svých práv během trestního řízení vědomi. Jsou o nich vždy poučeni v přípravném řízení a vždy, když jsou přítomni na jednání, jsou opět poučeni předsedou senátu, případně samosoudcem.

Během sedmi jednání jsem byla svědkem zejména jednání o majetkových trestných činech (krádež, porušování domovní svobody, neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, loupež a zatajení věci), v jednom případě se jednalo o poškození cizí věci a v jednom o přečinu pomluvy. Ve všech jednáních byli přítomní poškození dotazováni na uplatnění nároku na náhradu škody (dle § 43 odst. 3 TŘ), pokud nebyli přítomni, tak se jejich nárok četl ze spisu, ve většině případů jej také využili. V jednom případě byl poškozený odkázán na občanskoprávní vyrovnání, avšak k výroku se nevyjádřil. Ostatní poškození mající nárok na náhradu škody byli odškodněni ve výši, kterou určili, ačkoli v jednom případě bylo třeba další dokazování a výše odškodnění nebyla určena definitivně.

Na začátku svého výzkumu jsem očekávala, že nejčastěji využívané právo bude právo zúčastnit se hlavního líčení dle § 43 TŘ, avšak tohoto ze čtrnácti poškozených využilo pouze osm z nich, povětšinou byli současně vyslýcháni jako svědci. Zástupce právnické osoby ani jednou přítomen nebyl.

Dalším právem, které bylo využito, bylo právo činit návrhy dokazování dle § 43 odst. 1, § 215 odst. 4, § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TŘ, které využili čtyři poškození. Ve všech případech se jednalo o listinné důkazy, avšak ve třech případech se jednalo pouze o důkazy, které měly určit náhradu škody.

Všeobecně mohu tvrdit, že poškození, ač jsou si svých práv vědomi, jich v plné míře neuplatňují. Ačkoli jsem neočekávala, že budou poškozenými využita všechna práva, byla jsem překvapena mírou nevyužití práv. Samozřejmě je pravděpodobné, že příčinou byly skutkové podstaty jednotlivých trestných činů, protože míra společenské škodlivosti zde byla relativně malá. Avšak mohu jen předpokládat, že pokud by se jednalo o více závažných trestných činech, tak by svých práv poškození využívali ve větší míře.

6.2 Rozhovory

Tuto kapitolu praktické části jsem vypracovala za použití techniky řízeného rozhovoru, kdy jsem si připravila otázky do archu, jehož plné znění je k dispozici v příloze I, kam jsem následně zaznamenávala odpovědi. První rozhovor jsem uskutečnila s předsedou senátu trestního oddělení Okresního soudu v Českých Budějovicích, druhý rozhovor byl proveden se státním zástupcem Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích.

6.2.1 Jednotlivé rozhovory

Rozhovor č. 1 – předseda senátu Okresního soudu v Českých Budějovicích

1. Jsou dle Vašeho názoru práva poškozeného na stejné úrovni, jako práva obviněného?

Nejsou, ani nemohou být, protože trestní řízení je zaměřeno zejména na rozhodnutí o vině a trestu.

2. Jsou nějaká práva, která zákonně přísluší obviněnému a nikoli poškozenému, která byste mu přiznal?

Nepřiznal, protože poškozený má již dostatečná práva, aby mohl určitým způsobem do řízení zasahovat (např. návrhy na dokazování, nahlížení do spisů, závěrečná řeč atd.), další práva by již byla nadbytečná.

a. Případně jsou nějaká jiná práva, která by poškozenému mohla být přiznána?

Jak jsem řekl, jsou již dostatečná. U trestního řízení je primární rychlost vyřízení věci čili rozhodnutí o vině a trestu, další práva by tento proces rozhodně neurychlila, ba možná naopak.

3. Je dle Vašeho názoru dostatečná právní pomoc poškozenému během trestního řízení?

Ano, je dostatečná, jak ze strany soudu, tak již v přípravném řízení ze strany policejního orgánu, kdy je mu nabídnuta veškerá možná pomoc, včetně poučení o jeho právech.

a. Případně je nějaká další pomoc, která by poškozenému trestní řízení usnadnila?

Myslím si, že není, je již dostatečná taková, jaká je teď.

4. Jsou poškozené osoby vždy dostatečně poučeny o svých právech?

Ano, vždy jsou poučeny ihned v přípravném řízení policejním orgánem (*během rozhovoru mi ukazuje spis, kde je jeho součástí poučení poškozeného, které je onou poškozenou osobou podepsané, na to navazuje*), je tedy zřejmé, že o svých právech jsou poučeni dostatečně, protože mají čas si svá práva přečíst, a nakonec to musí i podepsat. Samozřejmě, pokud je nutné, tak jsou poučeny znovu ještě v řízení před soudem.

5. Využívají poškozené osoby svých práv v dostatečném rozsahu?

To je velice subjektivní, dle mého názoru jsou osoby, které by svých práv mohly a měly využít, protože se staly obětí velice traumatických trestných činů, ale ty to často odmítají a svých práv téměř nevyužívají. Na druhé straně jsou osoby, které chtějí z trestního řízení získat co možná nejvíce, někdy až na úkor obviněného, ačkoli jejich újma je téměř zanedbatelná a svých práv, dalo by se říci, až zneužívají.

a. Jsou si jich v plné míře vědomy?

Ano, jsou, jak jsem již říkal, o svých právech jsou osoby vždy náležitě poučeny a jsou si jich vědomy, jejich využití je již na subjektivním uvážení každého poškozeného individuálně.

6. V jakých případech odkazujete poškozeného s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní vyrovnání?

Vždy, když dokazování přesahuje potřeby trestního řízení, opět tedy, řízení o vině a trestu. Zejména o vině, protože pro trestní řízení je stěžejní, aby bylo dokázáno, že obviněný trestný čin spáchal, a to opět to souvisí s rychlostí řízení.

a. V jaké míře tohoto vyrovnání využívají?

Bohužel nemám přesné informace, protože do trestního spisu se již nedostane, zda poškozený tohoto vyrovnání využil, avšak zprostředkovaně od soudců z občanskoprávního oddělení vím, že jej využívají celkem často, protože zde již není třeba žádné další dokazování, jen se rozhodne o výši škody. A zejména jsou odkazováni, pokud se jedná o nemajetkové újmy, protože zde je velice těžké určit výši škody.

Rozhovor č. 2 – státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Českých Budějovicích

1. Jsou dle Vašeho názoru práva poškozeného na stejné úrovni, jako práva obviněného?

Nejsou, z podstaty trestního řízení ani nemohou být, protože v něm (*pozn. v trestním řízení*) jde zejména o rozhodnutí o vině a trestu, nelze tedy postavení těchto dvou stran srovnávat.

2. Jsou nějaká práva, která zákonně přísluší obviněnému a nikoli poškozenému, která byste mu přiznal?

Myslím si, že nejsou, právní úprava je v tomto ohledu dostatečná.

a. Případně jsou nějaká jiná práva, která by poškozenému mohla být přiznána?

Opět, jak jsem již řekl, nijak bych je již nerozšiřoval, protože pro potřeby trestního řízení jsou dostatečná.

3. Je dle Vašeho názoru dostatečná právní pomoc poškozenému během trestního řízení?

Ano, dle mého názoru je právní pomoc dostatečná.

a. Případně je nějaká další pomoc, která by poškozenému trestní řízení usnadnila?

Nemyslím si, poškozený má dostatečnou pomoc již od přípravného řízení.

4. Jsou poškozené osoby vždy dostatečně poučeny o svých právech?

Ano, vždy již v přípravném řízení, kdy mají čas si svá práva dostatečně prostudovat a jejich přečtení stvrzují podpisem. Listina se následně zakládá do spisu.

5. Využívají poškozené osoby svých práv v dostatečném rozsahu?

To je různé, o svých právech jsou vždy plně poučeni, ale jejich využití je již velice subjektivní. Jsou osoby, které jich využívají v plném rozsahu, ale také jsou osoby, které svých práv využívají pouze v základním rozsahu nebo vůbec.

a. Jsou si jich v plné míře vědomy?

Ano, jsou, jak jsem již říkal, jsou poučeni již v přípravném řízení.

6. V jakých případech odkazujete poškozeného s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní vyrovnání?

Pokud by soud musel provádět důkazy, které jsou nad rámec rozhodnutí o vině a trestu.

a. V jaké míře tohoto vyrovnání využívají?

Tady bohužel nemám přesné informace, takže nevím.

6.2.2 Závěr k rozhovorům

Odpovědi jak předsedy senátu, tak státního zástupce se téměř shodovaly. První otázkou jsem zjišťovala jak rovnost postavení před soudem, tak rovnost práv mezi poškozeným a obviněným, zde se mi shodně dostalo odpovědi, že tyto dva subjekty jsou nesrovnatelné, proto ani práva nemohou být na stejné úrovni. S tím souvisela i druhá otázka, kde ve své podstatě bylo navázáno na první otázku, protože nejsou žádná práva, která by příslušela obviněnému a měla by být přiznána i poškozenému, ani dle otázky 2a) nejsou žádná další práva, kterými nedisponuje ani jedna strana a měla by mu být přiznána. Právní pomoc je dle obou dostatečná, jak ze strany soudu, tak ze strany policejního orgánu již od přípravného řízení, žádná další pomoc pro poškozeného také není nezbytná. Také v otázce ohledně poučení byla shoda, protože poškození jsou vždy poučeni písemně ihned v přípravném řízení, kdy mají čas si svá práva podrobně projít, protože je dostanou

písemně, a následně danou listinu stvrzují podpisem, aby bylo nade vší pochybnost, že svým právům porozuměli. Jejich využití je však na vlastním uvážení poškozeného, protože oba pracovníci soudu se shodili, že ačkoli jsou si svých práv plně vědomi, tak míra jejich uplatnění v praxi je velice subjektivní. V dotazu odkázání na občanskoprávní vyrovnání jsem dostala shodnou odpověď, že jsou poškození odkázáni vždy, když dokazování překračuje potřeby trestního řízení a zejména rozhodnutí o vině a trestu. S mírou využití byla odpověď též shodná, protože se již nejedná o trestní řízení, tak nejsou přesné informace a data.

Také pro mě odpovědi nebyly v žádném ohledu překvapivé, protože se téměř shodují s mými poznatky, které jsem nabyla v teoretické části, takže jsem ověřila, že jsou využívány i v praxi. Byl pro mě obohacující zejména rozhovor s předsedou senátu, který se uskutečnil v archivu Okresního soudu, kdy mi během rozhovoru ukazoval spis, takže jsem měla určitou představu, jak jsou práva řešena i v průběhu trestního řízení.

6.3 Návrhy právní úpravy de lege ferenda

Během psaní práce jsem našla dvě možné právní úpravy, které by mohly postavení poškozeného ještě více upevnit. Jedná se zejména o právo poškozeného podat opravný prostředek (odpor) proti trestnímu příkazu, protože v tomto případě je vždy poškozený jen vyrozuměn, ale nemá možnost proti němu brojit.

Jako druhé právo, které by mělo náležet poškozenému je právo na podání soukromé a subsidiární žaloby.

6.3.1 Právo poškozeného podat opravný prostředek proti trestnímu příkazu

Momentální právní úprava poškozenému neumožňuje podat opravný prostředek (odpor) proti trestnímu příkazu, panuje tu tedy stále jistá dysbalance v postavení poškozeného a obviněného, protože ačkoli se jej rozhodnutí týká, nemá možnost proti němu nijak brojit. Již v minulosti byla v tomto ohledu zvažována právní úprava, bohužel však vždy převážily argumenty proti tomuto návrhu. Tyto názory zřejmě vyplývají ze zvláštní povahy trestního příkazu, protože zde by nebyly napadány jednotlivé výroky, ale rozhodnutí jako celek a včasným podáním odporu je rozhodnutí zrušeno a je samosoudcem nařízeno hlavní líčení. Tímto by byl poškozený v silnější pozici než obviněný, potažmo i státní zástupce, protože zde by nenapadl jen výrok o náhradě škody, ale zejména výrok o vině a trestu.

Trestní příkaz však skýtá i další problematiku, a to ve věci náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, protože poškozený je v přípravném řízení poučen, že může svůj nárok vznést až do nařízení hlavního líčení, které se však při vydání trestního příkazu nekoná. Bylo by proto vhodné upravit i tuto část, aby byl poškozený upozorněn na dobu, do které je možné svůj nárok vznést.⁵⁶

S ohledem na výše uvedené je jasné, že je třeba upravit možnost poškozeného podat odpor proti alespoň výrokové části v ohledu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, zároveň však je třeba upravit i poučení poškozeného,

---

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří, Jiří ŘÍHA a Zdeněk SOVÁK. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 3., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). str. 118-119

keré může zapříčinit komplikace právě v ohledu lhůty, do které je možné uplatnit daný nárok.

6.3.2 Zavedení soukromé žaloby v trestním řízení

Trestní řízení v České republice je založeno na principu legality⁵⁷, takže občané nemají možnost sami vykonávat spravedlnost a výhradní právo má stát. Stejně tak i právo trestat, avšak tímto se stát „zavázal“, že bude stíhat všechny trestné činy. Protože stát má v tomto ohledu absolutní suverenitu, je povinen veškerou trestnou činnost, jak stíhat, tak trestat. Z tohoto důvodu je vytvořen institut veřejného žalobce, jenž zprostředkovaně plní funkci rovnosti lidí před zákonem.⁵⁸

Základní princip soukromé žaloby v trestním řízení je nahrazení zásady legality zásadou oportunity. Byl vydán návrh, dle kterého je umožněno policejnímu orgánu se souhlasem státního zástupce odložit věci z důvodu nedostatku veřejného zájmu, dále že státní zástupce má možnost zastavit trestní stíhání, které se jeví jako bezúčelné nebo potrestání obviněného není třeba k tomu, aby se zamezilo dalšímu páčání trestné činnosti z jeho strany.⁵⁹

Pokud by tedy měla být soukromá žaloba zavedena do českého trestního práva, bylo by potřeba revidovat základní zásady trestního řízení. Zejména již zmiňovaný princip legality by byl nahrazen zásadou oportunity. Další úpravu by musela podstoupit zásada obžalovací, jenž počítá pouze s jedním subjektem, který je oprávněn podat obžalobu, případně návrhu na potrestání. Úpravu by však potřebovaly i zásady oficiality a vyhledávací, které jsou aplikovatelné pouze z deliktů veřejnožalobních. U soukromožalobních deliktů se nekoná přípravné řízení a policejní orgán pouze vyrozumí a poučí soukromou osobu ohledně podání žaloby a lhůty k tomu určené.

Trestné činy, které by bylo možné řešit na základě soukromé žaloby, jsou delikty s nižší společenskou škodlivostí, které se dotýkají zejména přímo zájmu poškozeného. Jako příklad bych uvedla například trestné činy pomluvy (dle § 206 TZ) či ublížení na

---

⁵⁷ *Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.* § 2 odst. 3 TR

⁵⁸ GRÍVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. str. 79

⁵⁹ GRÍVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. str. 84

zdraví (dle § 221 odst. 1 TZ). Jako další by mohly být trestné činy, kde by existoval blízký vztah mezi osobou poškozeného a pachatelem (např. znásilnění dle § 241 odst. 1 TZ).

V soukromé žalobě je oprávněný podat žalobu výhradně poškozený, u některých trestných činů (viz. výše u § 241 odst. 1 TZ) konkrétně specifikovaná osoba. Pokud by deliktem bylo poškozeno více osob, oprávnění k podání žaloby má kterákoli z nich. Právo disponovat žalobou má soukromý žalobce až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Pokud je hlavní líčení již započato, je možné zpětvzetí žaloby pouze se souhlasem obviněného. Pokud byla soukromá žaloba vzata zpět, není možné řízení obnovit. Pokud obviněnému byl čin odpuštěn, není možné žalobu podat. Obviněný též disponuje možností podat žalobu, o které se následně rozhoduje ve společném řízení.

Žaloba je podávána přímo k příslušnému soudu. Soud má oprávnění žalobu přezkoumat a případně jí soukromému žalobci vrátit k doplnění či opravení. Pokud se žaloba jeví jako neopodstatněná, má právo ji zamítnout. Pokud ji však schválil, zašle ji v dané lhůtě obviněnému. Soud také rozhodne o obligatorním zastoupení žalobce, pokud má pochybnosti o schopnosti rozhodování o jeho právech. Proti rozhodnutí soudu je možný opravný prostředek, v tomto případě odvolání.⁶⁰

Dle mého názoru by u přesně konkretizovaných trestných činů bylo vhodné zavést soukromou žalobu v trestním právu, avšak nejsem si zcela jistá, zda by výrazně nestoupl počet trestních řízení a soudy následně nebyly zahlceny množstvím řízení. Hrozí zde samozřejmě i možnost zneužití tohoto práva, ačkoli by soud měl možnost žalobu zamítnout, i tak je možné, že by bylo třeba určitým způsobem regulovat toto právo.

---

⁶⁰ GRIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. str. 105-107

Závěr

Cílem mé práce bylo analyzovat poškozeného, jako stranu trestního řízení. Následně definovat rozdíl mezi osobou poškozeného a obětí, protože tyto dva pojmy se často zaměňují. Jako poslední cíl jsem si stanovila, že v případě zjištění nedostatečných práv navrhnou úpravu legislativy, aby postavení poškozeného bylo silnější a nedocházelo k zastínění jeho osoby stranou obviněného.

Po celou práci je řešen poškozený jako strana trestního řízení, je tím tedy splňován první cíl. V první kapitole je splněn i druhý cíl, protože jsou zde definovány kritéria pro osobu poškozeného a osobu obětí. Pojem *oběť* je častěji využívána kriminalisty než v trestním řízení, protože obětí může být pouze fyzická osoba, avšak i nepřímo dotčená trestným činem. Naopak poškozeným může být osoba fyzická i právnická a delikt se musí týkat pouze a přímo jí.

Druhá kapitola je věnována právům poškozeného, která jsou stěžejní pro mou práci, protože se jimi zabývám ve všech částech výzkumu. Práva jsou popsána podrobně a jsou rozdělena na práva, která má každý poškozený a ta, jenž mají poškození s nárokem na náhradu škody. Na začátku psaní práce jsem měla určitou skepsi vůči těmto právům, protože během dvou praxí, které jsem absolvovala sledováním jednání v trestních věcech, se mi zdála nedostatečná. Avšak po podrobné analýze jednotlivých práv jsem dospěla k závěru, že práva jsou dostatečná, avšak jejich využití je již na individuálním zvážení každého poškozeného jednotlivě. Jediné právo, na něž nemá poškozený nárok je právo podání odporu proti trestnímu příkazu, proto jsem se na tuto problematiku zaměřila v praktické části.

Třetí kapitola je věnována adheznímu řízení, které se zabývá řízením o náhradě škody či nemajetkové újmy vyjádřené v penězích. Zde je popsán proces podání nároku na náhradu škody, následné rozhodování o něm, a nakonec jeho přiznání. Zde jsem pouze zaznamenala, jaký je kladen důraz na zásadu rychlosti, protože adhezní řízení probíhá současně s trestním, nejsou tedy zbytečné průtahy ve vyřízení věci. Jedinou možnou komplikací může být odkázání na občanskoprávní vyrovnání, které je doporučováno vždy, když by bylo třeba další dokazování, které již však není stěžejní pro rozhodnutí v trestní věci.

Poslední kapitolou teoretické části jsou odklony od standardního trestního řízení. Jsou zde popsány jednotlivé odklony se zaměřením na postavení a práva poškozeného. Právě zde jsem opět narazila na již zmiňované chybějící právo podání odporu proti trestnímu příkazu. Mým subjektivním názorem je, že odklony jsou výhodnější pro stranu obviněného, protože poškozený zde ve většině případů nemusí dávat souhlas (výjimkou je narovnání), ačkoli má právo podat opravný prostředek proti většině z nich (opět, výjimkou je trestní příkaz).

V praktické – výzkumné části byla položena výzkumná otázka, na kterou byla hledána odpověď. Praktická část je rozdělena do třech úseků. Prvním z nich je pozorování, kde jsem se zúčastnila sedmi trestních řízení a zaměřila jsem se zejména na dodržování a využívání práv poškozeného. Před soudem byli o svých právech poučeni jen někteří z nich, ale následně při rozhovorech jsem zjistila, že každý poškozený je poučen písemně již v přípravném řízení, není tedy pochyb, že si svých práv jsou vždy plně vědomi. Nejčastěji využívané právo bylo právo být přítomen na hlavním líčení, kterého využila nadpoloviční většina všech poškozených a právo nároku na náhradu škody. Dalšími právy, která poškození využili, byla práva na doplnění dokazování a nahlížení do spisů, žádných dalších práv již poškození nevyužili. To pouze potvrzuje odpovědi, které se mi dostaly v následující kapitole, kde jsem se dotazovala předsedy senátu a státního zástupce, zejména na práva poškozených, kde oba shodně odpovídali, že práva jsou dostatečná, a ačkoli jsou si jich poškození vědomi v plném rozsahu, jejich uplatnění je již na subjektivním zvážení každého poškozeného zvlášť.

Poslední kapitolou jsou návrhy právní úpravy, kde se zaměřuji na již několikrát zmiňované právo poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu, které je však poměrně komplikované, protože poškozený by podával opravný prostředek na celý výrok a následně by bylo nařízeno hlavní líčení, což by způsobilo výrazné oslabení strany obviněného. Řešením by bylo implementovat možnost podání odporu proti výroku ohledně nároku na náhradu škody, které však je opět problematické, protože lhůta pro podání tohoto návrhu je do zahájení hlavního líčení, které při vydání trestního příkazu zahájeno není. Úpravu by tedy bylo třeba provést i u této lhůty, aby nedocházelo k případnému zmatení nebo nepodání nároku v zákonem dané lhůtě. Jako další právo jsem se zaměřila na právo podání soukromé žaloby, které by se dalo využít u méně závažných trestných činů a spočívalo by v aktivním vystupování poškozeného, který by podal obžalobu. Zde je však implementace do českého práva poněkud komplikovaná,

protože úprava by byla třeba již u zásad trestního řízení, zejména tedy u zásady legality, obžalovací, vyhledávací a oficiality.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné 1*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-593-4.
2. FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-160-3.
3. NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.
4. JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2013. Komentátor. ISBN 978-80-87576-49-6.
5. RŮŽIČKA, Miroslav, František PŮRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-559-9.
6. ŠIMOVČEK, Ivan. *Trestné právo procesné*. 2., rozšírené vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Slovenské učebnice. ISBN 978-80-7380-617-0.
7. ŽDÁREK, Roman, Jolana TĚŠINOVÁ, Marta ŠKÁROVÁ, Robert WALTR a František PŮRY. *Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-280-9.
8. *Trestní předpisy: redakční uzávěrka*. Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. ISBN 978-80-7488-219-7.
9. GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.
10. ŠČERBA, Filip. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4.
11. JELÍNEK, Jiří, Jiří ŘÍHA a Zdeněk SOVÁK. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 3., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-066-6.
12. GŘIVNA, Tomáš. *Soukromá žaloba v trestním řízení*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1107-4.

Elektronické zdroje

1. Ochrana práv poškozeného. *Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika* [online]. 2012 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-prav-pokozeneho>
2. Zákon č. 283/1993 Sb. Zákon o státním zastupitelství. *Zákony pro lidi* [online]. 2018 [cit. 2018-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283#cast3>
3. Právo na zastupování zmocněncem. *Policie ČR* [online]. 2018 [cit. 2018-12-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-zastupovani-zmocnencem.aspx>
4. Právo na náhradu škody a nemajetkové újmy. *Policie ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-nahradu-skody-a-nemajetkove-ujmy.aspx>
5. Poučení poškozeného v trestním řízení. *Policie ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-a-odkazy-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>
6. Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství* [online]. 2012 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>
7. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.). *Ley.cz Zákony online* [online]. 2016 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s88&q88=70>
8. *Podmíněné zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.advokatijelinek.cz/podminene-zastaveni-trestniho-stihani-dle-307-tr-radu.html>

Legislativní dokumenty

1. zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním ve změně pozdějších předpisů
2. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
3. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
5. zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
6. zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam zkratek

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

TŘ – zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Přílohy

Příloha I – Rozhovor

Rozhovor

1. Jsou dle Vašeho názoru práva poškozeného na stejné úrovni, jako práva obviněného?
.....
.....
2. Jsou nějaká práva, která zákonně přísluší obviněnému a nikoli poškozenému, která byste mu přiznal(a)?
.....
.....
  - a. Případně jsou nějaká jiná práva, která by poškozenému mohla být přiznána?
.....
.....
3. Je dle Vašeho názoru dostatečná právní pomoc poškozenému během trestního řízení?
.....
.....
  - a. Případně je nějaká další pomoc, která by poškozenému trestní řízení usnadnila?
.....
.....
4. Jsou poškozené osoby vždy dostatečně poučeny o svých právech?
.....
.....
5. Využívají poškozené osoby svých práv v dostatečném rozsahu?
.....
.....
  - a. Jsou si jich v plné míře vědomy?
.....
.....
6. V jakých případech odkazujete poškozeného s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní vyrovnání?
.....
.....
  - a. V jaké míře tohoto vyrovnání využívají?
.....
.....

Příloha II – Záznamový arch pozorování

Pozorování – záznamový arch

Jednání č. _____

1. Jednání: .....
2. Začátek / průběh / konec / celé jednání
3. Jednalo se o trestném činu .....
4. Počet poškozených .....
5. Byl poškozený přítomen ano / ne
6. Byl poškozený zastoupen
ano..... / ne
7. Poškozený měl / neměl nárok na náhradu škody
  - a. Případně jí využil / nevyužil
8. Poškozený byl / nebyl řádně poučen o svých právech
9. Poškozený využil následujících práv:
  - a. Právo být poučen o svých právech
  - b. Právo vzdát se procesních práv
  - c. Právo činit návrhy dokazování
  - d. Právo nahlížet do spisů
  - e. Právo zúčastnit se hlavního líčení / veřejného zasedání
  - f. Právo vyjádřit se k věci v závěrečné řeči
  - g. Právo nechat se zastupovat zmocněncem
  - h. Právo vyjádřit souhlas či nesouhlas s trestním stíháním
  - i. Právo žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady postupu policejního orgánu
  - j. Právo podat podnět k dohledu nad státním zástupcem
  - k. Právo uplatnit nárok na náhradu škody
    1. Právo učinit návrh na zjištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného

10. Chování poškozeného

.....

11. Další poznámky

.....

.....

Příloha III – Plné znění poučení poškozeného o svých právech v trestním řízení

V trestní věci vedené proti obviněnému xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx, narozenému xxxxxxxxxxxx, stíhanému pro xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx trestního zákoníku

máte jako poškozený podle zákona č. 141/1961 Sb. trestního řádu, ve znění pozdějších předpisů následující práva:

Podle § 43 odstavec 1 trestního řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 odstavec 1 trestního řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odstavec 2 trestního řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně či jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odstavec 3 trestního řádu je poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odstavec 2 trestního řádu); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odstavec 2 trestního řádu). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odstavec 3 trestního návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odstavec 4 trestního řádu jste-li obětí trestného činu podle zákona o obětech (§ 22 zákona o obětech trestných činů), máte právo v kterémkoliv stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Podle § 43 odstavec 5 trestního řádu se poškozený může výslovným prohlášením sděleným orgánu činnému v trestním řízení vzdát procesních práv, která mu trestní řád jako poškozenému přiznává.

Podle § 44 odstavce 1 trestního řádu oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

Podle § 44 odstavec 2 trestního řádu, je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou na výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody.

Podle § 45 odstavce 1 trestního řádu je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, může vaše práva poškozeného vykonávat zákonný zástupce. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odstavec 3 trestního řádu), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce

Podle § 45 odstavce 2 trestního řádu v případech, kdy nemůže zákonný zástupce poškozeného vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv opatrovníka.

Podle § 45a trestního řádu veškeré písemnosti určené poškozenému se doručují na adresu, kterou poškozený uvede. Má-li poškozený zmocněnce, doručuje se pouze jemu, to neplatí, jestliže se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco konal.

Podle § 46 trestního řádu, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může dojít k sjednání dohody o vině a trestu a v takovémto případě může poškozený uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o takové dohodě.

Podle § 47 odstavce 1, 2 trestního řádu má poškozený právo navrhnout státnímu zástupci nebo soudu, aby uspokojení jeho nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, bylo až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení, zajištěno na majetku obviněného, má-li důvodnou obavu, že uspokojení tohoto nároku bude mařeno nebo ztěžováno.

Podle § 47 odstavce 3 trestního řádu, pokud poškozenému známo, že obviněný je vlastníkem nemovitosti nebo má některou movitou věc umístěnou mimo jeho trvalého nebo jiného pobytu, uvede podle možnosti již v návrhu na zajištění svého nároku na náhradu škody náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, kde taková věc je.

Podle § 50 odstavec 1 trestního řádu se může poškozený dát zastupovat zmocněncem, kterým může být i právnická osoba. Zmocněnec poškozeného může být současně důvěrníkem podle zákona o obětech trestných činů.

Podle § 50 odstavec 2 trestního řádu, je-li zmocněnec poškozeného fyzická osoba, nesmí jím být osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům je omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník.

Podle § 51 odstavec 1 trestního řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn činit za poškozeného návrhy a podávat za něj žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený.

Podle § 51 odstavec 2 trestního řádu je zmocněnec poškozeného oprávněn být již od zahájení trestního řízení při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslýchaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoliv v jeho průběhu.

Podle § 51a odstavec 1 trestního řádu osvědčí-li poškozený, který je a) zvláště zranitelnou obětí podle zákona o obětech, b) kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, c) který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt, že nemá dostatek prostředků na uhrazení nákladů vzniklých přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Podle § 51a odstavec 2 trestního řádu má poškozený mladší 18 let vždy nárok na bezplatné zastupování zmocněncem, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§196 trestního zákoníku).

Podle § 51a odstavec 3 trestního řádu návrh na rozhodnutí podle odstavce 1 včetně příloh, jímž má být prokázána jeho důvodnost, podává poškozený v přípravném řízení prostřednictvím státního zástupce, který k němu připojí své vyjádření, a v řízení před soudem příslušnému soudu, který věc projednává.

Podle § 51a odstavec 4 trestního řádu pokud si poškozený sám zmocněnce nezvolí, za podmínek uvedených v § 51 odstavci 1 a 2, je mu předsedou senátu nebo soudcem ustanoven advokát. Náklady vzniklé s přibráním takového zmocněnce hradí stát.

Poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, může podle § 51a odstavce 1 trestního řádu žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který poškozený vyžádá. Takové žádost však nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 55 odstavec 1 písmeno c) trestního řádu jsou na žádost poškozeného, oběti (§ 16 zákona o obětech trestných činů) a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 trestního řádu má poškozený právo nahlížet do spisu, s výjimkou protokolu o hlasování, údajů osob podle § 55 odstavec 1 písmene c) trestního řádu a osobních

údajů svědka podle § 55 odstavce 2 trestního řádu, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. V přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 trestního řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, jíž se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odstavce 1 trestního řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odstavce 2 trestního řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odstavce 1 trestního řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odstavce 2 trestního řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známé, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 163 odstavce 1 trestního řádu trestní stíhání pro trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 trestního zákoníku), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 trestního zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 trestního zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 trestního zákoníku, krádeže (§ 205 trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 trestního zákoníku), neoprávněného užívání cizí

věci (§ 207 trestního zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 trestního zákoníku), podílnictví (§ 214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§ 215 trestního zákoníku), lichvy (§ 218 trestního zákoníku), zatajení věci (§ 219 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 trestního zákoníku), poškození věřitele (§ 222 trestního zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas být jen jednoho z nich.

Podle § 163 odstavce 2 trestního řádu, nepředloží-li poškozený své vyjádření státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu písemně, zaznamená se jeho obsah do protokolu. Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Podle § 163a odstavce 1 trestního řádu souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odstavce 1 trestního řádu není třeba, pokud byla takovým činem způsobena smrt nebo poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena nebo poškozeným je osoba mladší 15 let, nebo z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním podle § 163 trestního řádu, tento orgán mu poskytne podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů. Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze (§ 163 odstavce 2 trestního řádu).

Podle § 166 odstavce 1 trestního řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odstavce 3 trestního řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Podle § 3 odstavce 1 zákona č. 45/2013 Sb. každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak.

Podle § 3 odstavce 4 zákona č. 45/2013 Sb. jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů povinny srozumitelným způsobem informovat oběť o jejích právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Podle § 7 zákona č. 45/2013 Sb. má oběť právo na přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu ve věci, v níž se stala obětí trestného činu.

Podle § 11 odstavce 1 zákona č. 45/2013 Sb. na žádost oběti jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení pravomocné rozhodnutí, kterým se řízení končí, nebo informace o stavu trestního řízení, pokud tato informace nemůže ohrozit účel trestního stíhání.

Podle § 11 odstavce 3 zákona č. 45/2013 Sb. může oběť podat žádost o poskytnutí informací souvisejících s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Tato žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu.

Podle § 17 odstavce 1 zákona č. 45/2013 Sb. má oběť právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 17 odstavce 2 zákona č. 45/2013 Sb. žádosti podle odst. 1 jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nevylučuje to povaha prováděného úkonu.

Podle § 18 odstavce 1 zákona č. 45/2013 Sb. musí být otázky směřující do intimní oblasti kladeny pouze tehdy, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

Podle § 18 odstavce 2 zákona č. 45/2013 Sb. má oběť právo kdykoliv podat námitku proti zaměření otázky. O důvodnosti námitky, která se poznamená do protokolu, rozhoduje vyslychající orgán.

Podle § 19 zákona č. 45/2013 Sb. může oběť žádat, aby byla v přípravném řízení vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Žádosti zvláště zranitelné oběti je nutné vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Důvody k zamítnutí žádosti se poznamenají do protokolu.

Podle § 19 odstavce 2 zákona č. 45/2013 Sb. může zvláště zranitelná oběť žádat o tlumočení osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tomuto je nutno vyhovět, ledaže nelze provedení úkonu odložit nebo tlumočnicka požadovaného pohlaví zajistit.

Podle § 20 zákona č. 45/2013 Sb. je podání vysvětlení a výslech zvláště zranitelných obětí prováděn citlivě, vyškolenou osobou, tak, aby nemusel být později opakován; je-li to technicky možné, za využití audiovizuální techniky nebo speciálních výslechových místností.

Podle § 21 odstavce 1 zákona č. 45/2013 Sb. má oběť právo na doprovod důvěrníkem.

Podle § 21 odstavce 2 zákona č. 45/2013 Sb. důvěrníkem může být fyzická osoba způsobilá k právním úkonům, kterou si oběť zvolí. Důvěrník poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou pomoc. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Důvěrníkem nemůže být osoba, která má v trestním řízení postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočnicka.

Podle § 21 odstavce 3 zákona č. 45/2013 Sb. důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu.

Podle § 21 odstavce 4 zákona č. 45/2013 Sb. lze důvěrníka vyloučit z účasti na úkonu, pokud jeho účast narušuje průběh úkonu nebo ohrožuje dosažení účelu úkonu. Je nutné

umožnit oběti zvolení jiného důvěrníka, ledaže uvedený úkon nelze odložit nebo by jeho odložení bylo spjato s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady.⁶¹

---

⁶¹ Poučení poškozeného v trestním řízení. *Policie ČR* [online]. 2019 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/dokumenty-a-odkazy-pro-obeti-trestnych-cinu.aspx>